

Értünk haltak

1944 végzetes volt a délvidéki magyarság számára. Egyes kutatók szerint több mint 40 000 ártatlan magyar áldozatról beszélhetünk. A kanizsai községben 233-at irtottak ki az esztelen öldöklés folytán. Köztük volt Tóthfalu, Martonos és Horgos három katolikus papja is. Egyesek közülünk hajlamosak azt állítani, hogy hát igen, a magyar csapatok is a 41-es bevonuláskor, és a későbbi razziák idején elkövettek rossz dolgokat, s 44 csak azoknak a cselekedeteknek a megbosszulása, s lépjünk túl a dolgokon... De nem így van, hazugságra építeni nem lehet, mint ahogyan Jugoszlávia is arra épült, fel is bomlott annak rendje-módja szerint. Ha most sem tanulunk a múltból, s ugyanazokat a hibákat követjük el ismét, akkor hiábavaló volt a kigombolkozás, újra csak rossz sorrendbe gomboljuk a gombokat, s a végén nem fog passzolni az utolsó gomb. Az áldozatoknak, illetve az utódoknak kártérítést kellene kapniuk, minden elkobzott vagyont vissza kellene származtatni a teljes megbékélés reményében. Erre már volt nem is egy példa, lásd a zsidók kárpótlását. Kezdetnek ki lehetne tenni a városházánk bejáratánál lévő jobb oszlopra azon 75 személynek névsorát, akiket szintén a mi városházánk pincéjében kínoztak halálra a vörös csillag jelképe alatt. A bal oldali oszlopon ott van egy emléktábla már jó ideje.

Az alábbiakban ismerjük meg községünk vértanú papjainak a történetét:

Werner Mihály apátplébános, Martonos

sz.: Bácsszentiván (Bács-Bodrog m.), 1883. május 20.

megh.: Csurog (Bács-Bodrog m.), 1944. november 21.

Werner Mihály 1924-ben került a martonosi plébániára. 1944 októberében a Vörös Hadsereg elfoglalta Martonost. Pár nap múlva a szerbek feldúlták és kirabolták a plébániát. Werner Mihályt még 23 összefogdosott emberrel a község házára vitték. A pincében hetekig kínozták. November 21-én éjjel elvitték a foglyokat, a Csurognál kiásott lövészárkokban lemészárolták őket. Voltak olyanok is, akik nem haltak meg azonnal, ezeket élve temették el.

Virág István plébános, Horgos

sz.: Szabadka, 1861. március 28.

megh.: Horgos (Csongrád), 1944. november 20.

Virág István jogot hallgatott Budapesten, majd átíratkozott a kalocsai teológiára. Először Doroszlón káplánkodott, majd Zentán volt hitoktató, utána pedig Kalocsán magyartanár. Virág István 1904-ben került Újvidékre. Itt sokat dolgozott a magyarság összetartásáért, valamint a magyarok és szerbek közötti konfliktusok elsimitásáért. 1908-ban került Horgosra, ahol vezetője lett az ottani magyarságnak. A megszállás alatt kétszer került fogságba magyar érzelmei miatt. Felettesei 1934-ben tiszteletbeli egyházmegyei tanácsossá nevezték ki.

A községet megszálló szerb partizánok a 84 éves plébánosnak sem irgalmaztak: „Virág István plébánost a mai napon a Birkacsárda nevű vendéglőnél végezték ki, hatvan hívével együtt. Előbb megásatták velük a saját sírjukat. Ma is beszélnek, hogy Virág István kivégzésénél látomás történt: A plébános mögött felfénylett a kereszt, és a plébános alakja eltűnt a kereszt fényében. A kivégzőket rövidesen utolérte balsorsuk. A kivégzés vezetője pár héttel később felakasztotta magát a kivégzés helyéhez közeli erdőben, de a többi hóhér is különféle balesetekben vesztette életét. (Dongó Ferenc)” (p. 160)

Szabó Dénes plébános, Tóthfalu

sz.: Horgos (Bács-Bodrog m.), 1893. március 22.

megh.: Magyarkanizsa (Bács-Bodrog m.), 1944. október

Kalocsán szentelték pappá 1916-ban. 1929-ben helyezték Tóthfalura plébánosnak. Nem menekült el a közelgő szovjet csapatok elől.

„Egy tóthfalusi szerb család följelentette azzal a hamis váddal, hogy a rövid magyar uralom négy évében a leven-

téket misehallgatásra kötelezte. Ebből csak annyi volt igaz, hogy a templomba vezényelt leventékre felügyelt, hogy beszélgetésükkel ne zavarják az istentiszteletet.

Szabó Dénest a szerb partizánok november 5-én vagy 6-án elfogták, Magyarkanizsára vitték, és ott borzalmasan megkínozták. Combjából keresztet hasítottak, és a sebet ecettel meg sóval kenték. Hasát felvágták, nemi szervét megcsonkították. Egy szemtanú – Cseszkó Károly nevű

magyarkanizsai földműves, aki vele együtt volt bezárva, de később kiszabadult – így nyilatkozott: Szabó plébános úr annyit szenvedett, mint Krisztus Urunk a kereszten.

A már alig élő papot végül egy kocsi végéhez kötötték, és így vonszolták kilométer hosszan, míg ki nem szenvedett. Ezután holttestét még fel is darabolták... Hóhérai közül egy Dušan Ugranov nevű később megőrült, egy OZNA-tiszt pedig öngyilkos lett.” (p. 135).

Felhasznált irodalom:

Hetényi Varga Károly: *Papi sorsok a horogkereszt és a vörös csillag árnyékában*

Cseres Tibor - *Vérbosszú Bácskában*

Matuska Márton - *A megtorlás napjai*